

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 4 krone,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofije 3 krone.

Vredništvo in upravnništvo Komenskega (Poljske) ulice št. 12.

O zboljšani organistovske plače.

Spisal Fran Bernik.

(Konec.)

Vodstvo cecilijinega društva naj bi stvar vzelo v roke! A to resno in energično! Odločile naj bi se takoj nekatere osebe, ki bi se z vsem ognjem, z navdušenjem te stvari lotile. Seveda bi bilo za to treba denarja. Pa kje ga dobiti? Prositi bi bilo treba na vse strani posameznike, društva, hranilnice, deželo, državo. Dà, celo na cesarja bi se bilo treba obrniti! Ker bi bilo tako društvo gotovo prvo v Avstriji, in bi njegovega socialnega pomena nihče ne mogel tajiti, prepričani smo, da bi se dobila blaga srca, ki bi radovoljno darovala po svojih močeh. Ti prostovoljni doneski naj bi tvorili nekako podlago temu podpornemu društvu slovenskih organistov, ki naj bi bilo ustanovljeno ali za vse slovenske organiste ali pa morda za posamezne škofije! Društvo naj bi bilo ustanovljeno za slučaj smrti po vzgledu učiteljskega vdovsko-podpornega društva! Temu društvu bi lahko vsak organist pristopil. Plačevati bi mu bilo vsako leto mal prispevek, kakor bi se že določilo.

b) Za slučaj smrti bi bilo poleg imenovanega podpornega društva silno važno še drugo društvo „samopomoč“. kakeršno imajo že tudi učitelji med seboj in katero izvrstno deluje. Kedaj oženjeni človek najnujnejše rabi pomoči? Ob smrti svoje zakonske polovice. Navadno je bila poprej kolikor toliko dolga bolezen, ki je še tista malo denarja vzela, kar ga je morebiti sploh bilo. In ob smrti sami! Koliko stroškov pride s tem in onim! In prav v tem oziru bi izvrstno služila imenovana samopomoč. Le-ta bi obstala v tem, da bi veliko organistov, n. pr. organisti cele naše škofije stopili med seboj v tesno zvezo in bi se zavezali, da kakor hitro kateremu iz med njih umrje žena, plača takoj vsakdo gotovo svoto, n. pr. 1 K. Ta na tak način zbrana svota bi se potem nemudoma doposlala onemu organistu, kateremu je umrla žena. Prav tako bi dobila žena njegova v slučaju, da on sam umrje. Vzemimo, da bi se n. pr. na tak način zavezalo 100 organistov. Jeden izmed njih umrje. Kakor hitro bi ostalih 100 organistov za smrt zvedelo, doposlal bi vsak iz med njih načelniku te samopomoči 1 K. In v par dneh bi imela vdova v rokah 50 gld.

Kje bi jih sicer dobila? Njej bi bilo silno veliko pomagano, posamezniki bi pa to malo žrtev lahko pozabili v zavesti, da danes ali jutri lahko tudi oni oziroma njih žene pridejo v enak položaj.

Za slučaj bolezni pa naj bi se morda tudi med organisti ustanovila kaka bolniška blagajna, ki bi gotovo bila velikega pomena. Res, da so ravno z bolniškimi blagajnami velike sitnosti in neprilike in da je prav pri njih treba posebne previdnosti. A korist njihova se ne da utajiti.

To bi bile torej nekatere misli, nekateri nasveti gledeboljšanja organistovske plače. Želeti je, da bi se ta važna zadeva v pristojnih višjih krogih tako cerkvenih kakor posvetnih čim preje resno premislila in bi se kmalu tudi v tem oziru storilo vse, kar je mogoče. Saj tudi tukaj velja izrek sv. Pisma: „Dignus est mercenarius mercede sua“, delavec je vreden svojega plačila! Naj bi pa posebno župniki, ki so z organistom v taki tesni zvezi, storili vse, da po svojih močeh tudi v gmotnem oziru olajšajo stališče svojemu organistu! In tudi organisti sami naj bi ne držali rok križem, naj bi se že vender enkrat tudi oni vzdramili in si iz vseh koncev dežele eden drugemu pogumno zaklicali: „Viribus unitis!“ Združimo se! V medsebojnem združenji pomagajmo si drug drugemu, kolikor zamoremo!“ Koliko lepše se bo cerkvena glasba, ki se že sedaj tako lepo razvija, med našim narodom razvijala še potem, ako se tudi v gmotnem oziru že vender enkrat kako poskrbi za organista! Zato pa: fiat, fiat!

Kedaj so se tiskale prve glaske (note) s premičnimi tipi?

(Spisal dr. J. Mantuani.)

V razstavi dvorne knjižnice je med drugimi knjigami, ki nas poučujejo o razvitku glasbenega tiska tudi knjiga, v katerej bi človek logično ne imel pričakovati tiskanih glasek: to je „Collectorium super Magnificat“, ki ga je spisal Janez Charlier Gerson, in je bil tiskan v Esslingen-u, v tiskarni Fynerjevi, leta 1473. Vsebina tej knjigi je razlaga pesni „Magnificat“. Pri tej priložnosti sestavlja Gerson priméro človeških čutstev z lastnostimi božjimi, ter se poslužuje i samoglasnikov, po vsporedbi njihove jasnosti glasbenih tonov, po njihovi višini, da predočuje njihov vsposed kolikor mogoče razumljivo. Naj postavim njegov primer semkaj:

F	■	■	■	■	■
a	e	i	o	u	
Gaudium	Spes	Compassio	Timor	Dolor	
Dei Magnificencia	Munificentia	Misericordia	Justitia	Nostra Miseria	

Torej čut veselja pri človeku in veličastvo božje, to odgovarja najbolj jasnemu samoglasniku in najvišjemu tonu v lestvici, — žalost v človeškem čutu in naša revščina v primeri z božjimi popolnostmi odgovarja najtemnejšemu vokalu in najnižjemu tonu v lestvici.

Nekaterniki so dvomili, da pomenijo ti mali čveterokoti res glaske — a ta dvom je bil brez vzroka. Te glaske so tiskane pač brez črt; a svojo

glasbeno posebnost svedočijo že s tem, da se opaža pri njih razstaja v višini. Razven tega je pa Gerson tudi s tem pokazal, da hoče glaske predstavljati, da je na isti stopinji z drugo glasko od vzgor ob levem robu označil ključ **F**. S tem je povedal, da pomenja glaska, ki stoji na istej črti kot ključ **F** ton *f*; s tem je določenih vseh pet tonov od zgoraj na vzdol: *g, f, e, d, c*. —

S tem je jasno dokazano, da imamo pred seboj tiskane glaske. In te so natisnjene s premičnimi tipi.

Rekel bi kedo, da so te note pač natisnjene, a s prosto roko, z enim in istim tipom. To je pa nemogoče, in se tega prepričamo, če primerjamo več izvodov. Oddaljave od besedila pa do posameznih not, in razdaljave med notami posebej so v vsih izvodih natančno jednake. To bilo bi izključeno, ko bi bile glaske s prosto roko natisnjene; take natančnosti pri delu s prosto roko ni mogoče doseči, tudi pri največji skrbnosti ne — kajti to se vjema za las natančno.

Kaj pa, ko bi bile glaske v les ali v kovinsko ploščo vrezane? V tem slučaju dala bi se natančnost lahko tolmačiti. Res; a gotovo je, da bi bil v tem slučaju dotični rezbar v prvi vrsti mislil na potrebne črte in bi jih bil tudi vrezal. Preko tega je pa tudi vpoštevati, da so glaske druga proti drugi malo nagnjene, da ne stoje vse njihove stranice strogo navpično, in to nam dokazuje, da imamo posamezne tipe pred seboj; ostri robovi pa svedočijo, da so ti posamezni tipi od kovine, in sicer vlti.

S tem je toraj neovržno dokazano, da imamo v tem tisku — kolikor je do sedaj znano — najstarejše, s premičnimi tipi natisnjene glaske.

Tiskar Konrad Fyner je torej že l. 1473. poznal posamezne, premične tipe; če jih je sam izumil, ali jih od kod drugodi dobil, tega dosedaj ni bilo dognati. Vendar mu je bilo še skrito, kako da naj se tipi za glaske v zvezo spravijo s črtnim sistemom. Vendar je bilo načelo najdeno in za nas je zanimivo, da so se tipi za glaske pred iznajdli, nego črte. Med tem tiskom Fynerjevim in med misali tiskanimi pri Scotu in morebiti tudi pri Reyserju l. 1481 pa ne poznamo dosedaj posredovalnih poskusov, tako, da smo primorani za Fynerjevim tiskom takoj postaviti popolne izdelke omenjenih dveh tiskarjev. Pri tej priliki ni odveč, ako spet konstatujemo, da je ravno cerkvena glasba, da je gregorijanski koral imel tako imeniten delež pri razvitku notnega tiskanja. Kajti glaske v Gersonovem „*Collectorium super Magnificat*“ so čveterovoglate koralne note, Scotov misale ima isto tako čveterovoglate, Reyserjev po gotične koralne note.

To načelo pri tiskanju not porabil je 17 let pozneje glasoviti tiskar Ottaviano Petrucci in je dobil od beneškega sveta 25. maja, 1498 privilegij na 20 let. Razlika je bila v tem, da Petrucci ni tiskal gregorijanskega koral, temveč polifonne in menzuralne glasbotvore, in to z občudovanja vredno natančnostjo. Tako — namreč po dvakrat: najpred črte, nanje pa glaske — tiskali so nekako do l. 1530, ko je Francoz Pierre Hautin izumil novo metodo s tem, da je ob obéh straneh notnih tipov tudi nastavke pripadajočih jim črt pustil. Tako je bilo treba tiskati glasbotvore le po jedenkrat, ker je bilo mogoče zajedno z glasko staviti tudi dotične črte. Od l. 1530 do 1756

ni prišla umetnost notnega tiskanja niti za las dalje. Šele G. I. Breitkopf izumil je tedaj razdeljive note, tako, da se je dala vsaka glaska razdeljiti v več delov (♯ + ♯ ali ♯!). Leta 1756 bilo je tiskano prvo delo s temi tipi, in dandanes nismo prišli dalje, kar se tiče tiskanja s premičnimi tipi. Seveda v nadomestilo imamo druge tehnike — o kojih pa nam na tem mestu ni govoriti. —

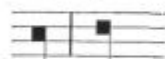
Pravila za petje gregorijanskega koral.

Poslovenil F. K. L.

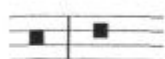
II. Koralna melodija.

Melodija je vrsta tonov, urejena po zakonih lepote. Ta se nahaja v koralu. Pišemo jo z notami. Za pevca je potreba, za dirigenta pa dolžnost, da pozna te note in vse njih posebnosti. Obširneje govoriti o tej stvari ni naloga naše razprave.

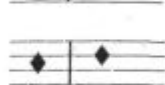
Oziraje se na III. del razprave o koralnem ritmu, zdi se nam pregled skupin¹⁾ in njih imen prav koristen, da, celo potreben. Bogatejše koralne melodije niso sestavljene iz posameznih, brez tesnejše zveze spojenih not, ampak iz večjih in manjših skupin, ki se imenujejo nevme. Če se vežejo in ločijo posamezne skupine ali nevme prav, poje se koralna melodija prav.

Virga. (Longa, Caudáta, dolga nota).

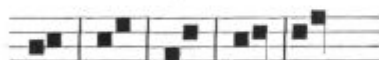

Brevis (kratka nota).

Punktum

Semibrevis (zelo kratka nota).

Podátus²⁾ (zveza nižjega tona z višjim)

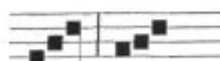
Clivis (zveza višjega in nižjega tona).

Porréctus (clivis in še eden višji ton).

Tórculus (podátus in tretji nižji ton).

Scándicus (vrsta tonov v navzgor).

¹⁾ V II. in III. delu nisem povsod popolnoma sledil originalu; izpustil sem namreč vsa mesta, ki se ozirajo na „Graduale“ strassburške škofije in zato sam pridejal razlago notacije v avtentični izdaji. Istotako sem poiskal vse primere sam iz „Graduala“ in „Vesperala“. Tudi v notaciji nevme v sledečem pregledu sem sledil avtentični izdaji.

²⁾ Avtentična izdaja „Graduala“ in „Vesperala“ zaznamuje podatus z dvema kratkima notama (brevis), če stoji nota, ki sledi podatu, višje kakor zadnja nota podatova; stoji pa sledeča nota na isti stopinji ali pa nižje, je druga nota dolga (longa); to pa samo pri naglašanih zlogih.

Clímacus (vrsta tonov navzdol).¹⁾

Vse ostale skupine, ki se še nahajajo v knjigah, so sestavljene iz navedenih.

Da se poje koralna melodija sama brez teksta prav, treba je pred vsem da se točno pojo intervali. To se pa da doseči le z vztrajno vajo.

III. Ritem r koralu.

Koralni ritem je lepo urejeno gibanje v petju koralnih melodij. — Govornik govori zdaj hitro zdaj počasneje, zdaj tiho in potem glasneje, tako pride v predavanje lepo in prijetno gibanje. Tudi pevec mora peti tone v melodiji, v ritmu. Ritem v moderni glasbi povzročuje takt, v koralu pa tekst. Poglavitno pravilo za koralni ritem je: Ritem koral je ritem govora, t. j. koralne melodije se pojejo v istem ritmu, kakor se govori tekst; z drugimi besedami: Poj besede z notami tako, kakor jih izgovarjaš brez not.

Koralne melodije so priproste in bogatejše. V priprostih melodijah stoji nad enim tekstovim zlogom navadno le ena nota; zato se imenujejo te melodije tudi silabične (syllaba = zlog).

1. Ritem silabičnih koralnih melodij.

V teh melodijah (n. pr. Credo, mnogo antifon v „Vesperalu“) ritmično petje ni težko. Ritem je določen že po ritmu besedila. Zlogi, ki se naglašajo v tekstu, naglašajo se tudi v melodiji. Reklo se je že zgoraj, da ima vsak zlog v silabičnih melodijah le po eno noto. Te so pa trojne:

1. Virga ■, ki stoji nad naglašanimi zlogi. Imenuje se „longa“ (dolga nota), ker se naglašeni zlog vedno malo zategne, „caudáta“) pa zaradi pisave (cauda = rep).

2. Brevis ■ (kratka) stoji nad naglašanimi zlogi in

3. semibrevis ♦ (polukratka); stoji le v skupinah navzdol, nikdar pa ne stoji sama nad enim zlogom.

Stoje izjemoma nad nadglašanim zlogom v silabičnih melodijah nevme, namreč podátus, clivis, porréctus, tórculus, scándicus ali clímacus, začne se nevma z malim povdarkom in naglas se precej enakomerno raztegne na celo nevmo, n. pr.

Varovati se je treba slabe navade pri skupinah gibajočih se navzgor naglašati najvišjo in pri skupinah gibajočih se navzdol najnižjo noto, kakor da je ta najimenitnejša v celi skupini.

¹⁾ Te navedene skupine so poglavitne. Vse večje skupine so sestavljene iz teh. Ker original ne navaja več skupin imenoma, izpustil sem jih tudi jaz. *Op. prelagatelj.*

Stoje te nevm nad naglašeni zlogi, se tudi ne smejo naglašati, ampak peti se morajo lahko in gladko.

Vztrajno se je treba vaditi posebno tedaj, če ima nenaglašeni zlog več not, naglašeni pa le eno. V tem slučaju se mora naglašeni zlog poudariti prav skrbno in razločno, da se natanko razločuje od nenaglašeni ter jih nekako nadkriljuje. Ne sme se peti:

Posebna vrsta silabičnih spevov je petje psalmov ali psalmodija. Toda ni naloga teh pravil razpravljati obširneje o petju psalmov. Pripomni pa se lahko, da se doseže lepi ritem v tem silabičnem petju psalmov le z lepim, skrbnim izgovarjanjem teksta.

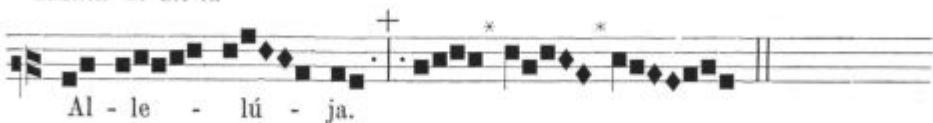
2. Ritem v bogatejših koralnih melodijah.

Bogatejše, sestavljene koralne melodije so one, v katerih ne stoji nad vsakim zlogom teksta le ena nota, ampak več ko ena, dà, cele skupine in vrste not. Takšne melodije so introiti, gradualia, alleluia i. t. d. Tudi za ritmično predavanje teh spevov je lepo izgovarjanje teksta temeljna podlaga; nikdar se ne more poudarjati dovolj, kako imenitno in potrebno je lepo izgovarjanje teksta.

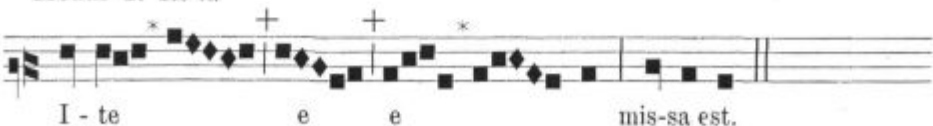
Toda samo pravila za izgovarjanje teksta ne zadostujejo zaradi melodičnega združenja mnogo tonov nad enim tekstovim zlogom. Treba te torej tudi vedeti, kako se pojejo te daljše vrste in skupine tonov.

Note, združene nad enim zlogom tvorijo včasih le eno nevm, včasih pa večjo skupino, ki je sestavljena iz več krajših nevm. V avtentnični izdaji je to razvidno po tisku, n. pr.

Modus 1. Re-la

Modus 1. Re-la

Pravila za petje teh vrst so sledeča:

1. Tone, ki so po tisku združeni v enotno skupino, zveži in jih poj kot eno skupino.
2. Loči pa pri petju, kar je že ločeno po tisku.

V tisku so ločene skupine z malimi presledki,¹⁾ ali pa z navpičnimi črticami.²⁾

Ad 1.) Toni, katere obsega ena skupina v tisku, tvoriti morajo tudi v petju eno celoto. Vsaka nevma se začne z lahnim in prav točnim nastavkom, in potem slede ostali toni lahno in gladko.

Ad 2.) Stoji pa več skupin nad enim tekstovim zlogom, se morajo ti med seboj ločiti. To se zgodi s pavzami (prenehljaji). Te so dvojne: oddihljaj (Athmungspause) in zategnenje (Dehnungspause).

Pri oddihljanji se odstavi, preneha z glasom, se vdihne in potem poje naprej.

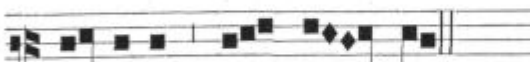
Pri zategnenju pa se z glasom ne odstavi, ton ne preneha, ampak ton poje se počasneje in zategneno, ne da bi se naglašal in poudarjal. Nato sledi neposredno sledeča skupina tonov, ki se začne z lahnim nastavkom.

Večji presledki med posameznimi nevmami značijo v avtentični izdaji liturgičnih knjig zategnenje, navpične črtice pa prenehljaje. (V navedenih primerih pa je zategnenje pri zvezdici *, prenehljaj pri križcu †).

Če je treba, lahko se diha tudi tam, kjer je sicer zaznamovano samo zategnenje.³⁾

Nikdar pa ne sme nastopiti niti oddihljaj, niti zategnenje v sredini besede neposredno pred novim tekstovim zlogom.

Ne poj torej:
Ré - quiem ae - tér - nam

ampak:
Ré - quiem ae - tér - nam

Krajšaj rajše zadnjo noto pred-tér- nekoliko, da moreš tem bolj povdariti sledeči naglašeni zlog.

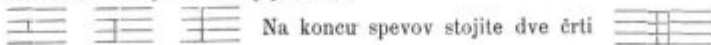
Ni neumestno, opozoriti še enkrat na to, da je lepa deklamacija teksta tudi v sestavljenih koralnih melodijah vedno poglavitna zahteva.

Za lepo deklamacijo teksta pa je potrebno razločno izgovarjanje (in o tem se je dovolj povedalo v I. delu) in smislu primerna deklamacija. Ta pa obstaja v razločni razdelitvi in ločenju posameznih mislij z večjimi in manjšimi pavzami, kakor so misli večjega ali manjšega pomena.

V koralu se mora vsaka pavza na koncu stavka ali stavkovega dela skrbno pripraviti in uvesti. Zato se zadnji naglašeni zlog posebno poudari,

¹⁾ V avtentični izdaji stoje nevmi, ki se morajo ločiti z zatezanjem toliko narazen; da bi med njimi stala lahko še ena nota.

²⁾ V avtentični izdaji se nahajajo te-le:

Isto znamenje se nahaja tudi za intonacijo v introitu, offertoriju i. t. d.

³⁾ Avtentična izdaja „Grad.“ in „Vesp.“ ima zaznamovanih toliko oddihljajev, da bi bilo pač redkokedaj umestno jih še pomnožiti. Preveč oddihljajev trga tekst. Nekoliko izurjen pevec bo lahko pel, če diha le pri zaznamovanih oddihljajih. Novi oddihljaj se morda ahko naredi v nekaterih daljših jubilih.

toni nad naglašenim zlogom in vsi sledeči pojo se nekoliko počasneje, — zadrževaje; tudi moč glasu pojemlje polagoma.

Čim večja je pavza, tem počasneje se mora peti proti koncu.¹⁾

Dopisi.

Iz Ljubljane. — Cerkv. enoglasbeno delovanje v ljubljanskem seme nišču. V 10. številki letošnjega „C. Gl.“ str. 77. sem pisal, da bi bilo presuhoparno naštevati, kaj se v semenišču vse prepoje. Vi, g. vrednik, ste mi pa zastavili v oklepaju vprašanje v obliki vprašaja. Ta vprašaj sem si jaz tako-le tolmačil: „Kaj misliš, da bi bilo res tak o suhoparno? Menda bi pa le koga zanimalo, kaj se pri vas poje!“

Na vprašanje uljuden človek odgovori in tudi jaz nečem biti povsem neuljuden. Zato Vam bom vsaj po večjem naštel, kaj pride na vrsto; to storim toliko lažje, ker sem pri tem popolnoma nevtralen; sam ne pojem in tudi sploh nimam nič opraviti s petjem, ampak samo poslušam. Toliko zato, da mi ne poreče kdo, da sem pristanski. — Sedaj pa kar po vrsti. — Ako bi Vam utegnilo pri tem naštevanju postati dolgčas, Vas prosim, nikar se ne mučite, ampak vrzite vse skupaj v koš. —

Začnimo z vesperami. Slovesne vespere so v stolnici pred prazniki „celsissimi“, t. j. kedar ima slovesno službo božjo premilostni knez-škof sam. Pri vesperah poje vselej ves zbor, ki sestoji po navadi iz kakih 35 pevcev. Seveda ni vsako leto enako dober, ampak včasih je boljše, včasih slabše — kakor ravno nanese. Razdeljen je v dva zbora, ki se vrstita pri posameznih psalmovih vrsticah. Psalmi se pojo čveteroglasno po Foersterjevi originalno umišljeni harmoniji. Himnov je največ A. Foersterjevih, in lahko rečem, da bi lepših kompozicij ne dobili zlepa, kot so Foersterjeve. Človek se ne more odločiti, kateremu himnu bi dal prednost; kedar sliši tega, mu ta bolj ugaja, kedar onega, pa oni. Vendar je pa meni najbolj ostal v spominu himen za praznik sv. Petra in Pavla. Ne vem, kaj me pri njem vselej tako prevzame; brzkone ona veličastna preprostost, ki doseže z naj-enostavnejšimi sredstvi največje učinke.

Razen Foersterjevih himnov imamo še po enega P. H. Sattnerjevega, Riharjevega, Ettovega, Wolfovega (zelo lep, podobnega značaja kot Foersterjevi) Pittonijevega, Wittovega, Oberhofferjevega, ki se pa vsi ne pojo vsako leto, ker imamo semtertje po dva za isti praznik.

Sploh so slovesne vespere nekaj tako veličastnega, da si človek ne more kaj takega predstavljati, dokler jih sam ne spozna. Najveličastnejši vtisk napravi vselej himen in veličastni koralni Magnificat, čveteroglasno postavljen od A. Foersterja.

Pri raznih matutinih se psalmi pojo enoglasno, o božiču se poje tudi Te Deum* koralno. Le „miserere“ o veliki noči se poje figuralno in sicer enkrat Wittov enkrat Palestrinov, enkrat Foersterjev. Mnogim Foersterjev najbolj ugaja, in res ima nekaj na sebi, kar ga dela interesantnega in kar prime poslušavca.

Wittov je lep, poln bogatih misli, toda poslušavca nekako preveč potrè. — Palestrinov je pa resen; zdi se mi kakor spokorna pridiga, ki človeka sicer tudi pretrese, a ga pri tem ublaži in mu vlije v skesano srce tolažbe z upanjem na neskončno usmiljenje božje.

Responsorije pri nočnih včasih recitirajo, včasih pa pojo, kakor ravno kaže. Vse responsorije peti je težko, ker je že drugega petja veliko in ker je sicer veliko raznih cerkvenih opravil, tako da brez izvanrednega napora ni mogoče vsega peti. Kompozicije so J. Strubelnove in M. Hallerjeve.

Pri procesiji (pa le pri č. oo. lazaristih) pojo veličastno, svetega ognja in veseljapolno Wittovo „Regina coeli“; vse v njej živi, vse se giblje svetega navdušenja in ne more dovolj naznaniti radosti nad veličastno zmago Zveličarjevo nad smrtjo in peklom. Razen te pojo še razne druge velikonočne.

¹⁾ Slučajno sem našel v XXI. letniku „Cerkv. Gl.“ str. 74. in 86. že natisnjen prevod le-teh „Pravil“ in sicer le I. del in dodatek; II. dela pa tam ni. Prvi del je toraj v listu tiskan že dvakrat. Sicer je pa ravno deklamacija teksta tako pomembna, da tudi ne škodi, če se pove dvakrat. Dodatek pa naj poišče cenj. bravec v XXI. l. C. Gl. (1898). str. 86. *Prelagatelj.*

*) *Prav ste ga uganili.*

Ker smo ravno pri veliki noči, pojdimo za en teden nazaj do cvetne nedelje. Takrat pridejo na vrsto lepe stvari. Najprvo se poje vzvišeni rezponzorij Hallerjev „In monte Oliveti“. Haller se med vsemi modernimi cerkvenimi skladatelji po obliki in vsebini najbolj približuje skladateljem 16. in 17. stoletja. Ta rezponzorij pač lahko štejejo med najlepše kar sploh pride na vrsto. Vzet je iz Hallerjevih rezponzorijev pri matutinih velikega tedna. Sploh napravijo Hallerjevi rezponzoriji pogosto vtisk, kakor da bi poslušal Palestrina.

Drugo je koralni rezponzorij „Gloria laus et honor“. Poje se čveteroglasno po A. Foersterjevi harmonizaciji. Krasni — rekel bi nedolžni — koralni napev podpira lepa harmonizacija, ki sicer po navadi škoduje koralu; tu pa se mi zdi, da ga poživlja in mu daje neko mogočnost, ki mu jo sicer po navadi vzame.

Pri maši se poje slovesno zgodba trpljenja gospodovega (pasion) po evangelistu Mateju. To je res nekaj veličastnega in ob enem zanimivega; vsaj zdi se, da pasion več ljudi privabi v cerkev, kot jih prihaja sicer k veliki maši. Evangelista (t. j. to, kar evangelist pripoveduje) poje dijakon, Jezusa (kar govori J.) celebrant, in vsako posamezno osebo poje drug pevec: eden Petra, drugi Kajfa, tretji Pilata, četrti Heroda i. t. d. Turbo (ljudstvo, vojake . . . poje zbor in sicer figuralno, dočim je drugo vse koralno. Turbo je komponiral Bella zelo premišljeno; nekateri odstavki so res klasični. Naj omenim le: „Crucifige eum“ (Križaj ga!) Markantno je slikan duševni proces. Človek misli, da sliši kako duhovniki in farizeji v največji naglici z nestrpnim sovraštvom hujskajo zbegano ljudstvo naj zahteva križ za Gospoda, in kako razdivjana množica nazadnje soglasno konča v divjem vzkliku, ki ga je mogoče navdehniti le peklo: Križaj ga!

Vsa zloba rabeljnov je naslikana v odstavku: „Ave Rex Judaeorum!“, (Zasmehovanje rabeljnov pri kronanju: Zdrav Kralj Judov!) Eden (bas) se spomni in začne Gospoda cinično zasmehovati, in komaj drugi to slišijo, že drug za drugim udarijo v njegovo zasmehovanje; kar skušajo se, kateri bi z večjo zlobo ponovil prejšnje zasramovanje, vsak se hoče odlikovati s tem, da si izmisli kako novo hudobijo.

Grozen, poln divje, strastne jeze zaslepljenega ljudstva je vzlik: „Barabbam!“ (Baraba hočemo! in vzklik: Crucifigatur!“ Križan naj bo!)

Križevi teden se pojo pri procesijah koralne litanije vseh svetnikov in pri frančiškanih po navadi A. Foersterjeva prijazna, živahno osnovana in melodična „Miss a in honor. s. Jacobi“.

Veliko lepega pride na vrsto sv. Rešnjega Telesa dan in nedeljo po sv. R. T. pri raznih procesijah. Med najlepše lahko štejejo nekatere himne Riharjeve. Priznati moramo, da je Rihar vanje položil vso svojo pobožno dušo, razvil vso svojo moč. V nekaterih se je pokazal res mojstra v premišljeni koncepciji, in tudi v modulaciji in harmonizaciji je pogosto nastopil drugo, višjo pot, kot pa sicer v večini svojih skladb. Ti himni se odlikujejo tudi po prijetni, pogosto bogati, semtertje razkošni melodiki, ki ga je včasih peljala tudi na necerkvena tla; seveda je imel tudi tu najboljše namene.

Veličastna, živa je osmeroglasna Wittova „Sequentia: Lauda Sion“ za dva zbora.

Rabijo se tudi Ahlejevi nekoliko bolj preprosti a lepi in tudi živahni moteti: Homo quidam, Respexit Elias, Ego sum panis vitae, Misit me vivens Pater in Pange lingua in še marsikaj drugega.

V stolnici poje kvartet ali oktet vsako prvo nedeljo v mesecu, ako ni kake zapreke, Foersterjeve litanije presv. Srca Jezusovega. Za ljudsko petje so zelo pripravne, ker so odgovori lahki in vedno enaki. Klici napravijo najboljši vtisk, ako se vzame za vsak verz druga kompozicija, tako da se vsi trije načini zaporedoma vrsté, in ne po deset klicev zapovrstjo na isti način. Tako se namreč pokaže lepa gradacija, ki mora s svojo prisrčnostjo poslušavcu vneti srce, da zakliče z vso ljubeznijo in ponižnostjo, ko vidi neizmerno bogastvo in lepoto presv. Srca in svojo revščino: usmili se nas!

To so po večjem glavne stvari, ki se pojó javno. Naštel bi še lahko celo vrsto potrebnih skladb n. pr. [resno-tolažljivo Mendelssohnovo „Beati mortui“ ali prisrčno Riharjevo*) „Jamica tiha“, ki je na papirju videti nekako dolgočasna, skoro mrtva, da ne rečem brezizrazna, toda lepo zapeta je ena najlepših; ali pretresljivo P. An-

*) To skladbo imajo navadno za Riharjevo, kar pa ni; zložil jo je Blaž Lenček l. 1854 kot bogoslovec v Ljubljani. Vr.

gelikovo „Človek glej življenje svoje“ ali njegovo upanja polno „Animas fidelium“ ali lepi Ferjančičevi: O Gospod vsem vernim mrtvim“ in „Naj v pokoju mrtvi spijo“, in še celo kopico drugih nagrobnic raznih skladateljev. — Lahko bi tudi še omenil priprosti, a pretresljivi „miserere“, ki se poje pri sprevodu ali krasni zaupni koralni „In paradisum“ —

Doma v kapeli se poje različne skladbe. Največ bo menda evharističnih (Tantum ergo (23) in drugih o sv. R. T. (28) in Marijnih (40); med njimi je brez dvoma ena najlepših, če ne najlepša, veličastna koralna „Salve Regina“. Pri maši se poje le o posebnih prilikah, o sv. Ceciliji, sv. Tomažu Akvinskemu, ss. Cirilu in Metodu in še o kaki priložnosti. Tako malokrat pa zato, ker ob nedeljah v domači kapeli ni sv. maše.

Naj bo dovolj! Mislim, da si je vsakdo, komur se je sploh ljubilo do tukaj brati, lahko napravil precej jasno sliko o cerkveno-pevskem gibanju v semenišču. Sicer je pri nas še precej raznega petja in muziciranja, pa ne spada kaj posebno sem, ker ni iz cerkve in ne za cerkev.

Fr. K.

Razne reči.

— Visoko častito škofijstvo ljubljansko je z ozirom na to, da se je v teku zadnjih desetletij denarna vrednost mnogo spremenila, izdalo novo navodilo, kako je župnim uradom postopati pri uravnavi svetomašnih ustanov. Pri ustanovah naj se v prihodnje pazi, da so dohodki dovoljni za izpolnjenje ustanovnih dolžnosti. Mora se primerna nagrada odločiti za duhovnika, cerkvenika, (strežnika) in cerkev; ako se po ustanovi zahteva večja slovesnost, mora se odškodovati organist in asistencija. — Po tem novem navodilu dobi za tiho sv. mašo cerkvenik 1 K; za slovesno sv. mašo (Requiem) in Libera dobi organist 2 K, cerkvenik 1 K 60 h, ministrantje 40 h, mehač 40 h; za slovesno sv. mašo de Requ. cum Libera in z asistencijo dobi: asistencija 4 K, organist 2 K, cerkvenik 2 K 20 h, ministrantje 40 h, mehač 40 h; za oficij cum uno Nocturno dobi: asistencija 4 K, organist 2 K, cerkvenik 1 K; za oficij cum tribus Nocturnis dobi: asistencija 6 K, organist 3 K, cerkvenik 2 K. — To so najmanjši zneski za mašne ustanove, ki se morejo še sprejeti. Ako je tiha sv. maša ustanovljena za podružnico, ki ni čez 1 km oddaljena, naj velja ista svota, kakor za župno cerkev. Če je pa podružnica oddaljena čez 1 km, določuje se za vsake pol ure 1 K, torej glavnice 25 K. Ako se pri slovesnih sv. mašah želé pevci, mora se za vsacega vsaj po 1 K določiti.

To je toraj organistom in pevcem prvi poboljšek, za kateri bodo gotovo vedeli visoko častitemu knežškofijstvu iskreno hvalo. Bog pomagaj dalje!

— Novo ustanovljenemu „podpornemu društvu organistov za lavantinsko, ljubljansko, krško, goriško in tržaško-koprsko škofijo“ izvolilo se je na l. občnem zboru dne 8. nov. v Celji sledeče vodstvo: Šentjure Silv. min. organist v Ptuj, predsednik; Jeréb Pet. org. v Litiji, podpredsednik; Kamnikar Jos. org. v Radečah, tajnik; Čadež Jak. org. v Laporji, njegov namestnik; Bervar Kar. mestni organist v Celji, blagajnik; Holmar Matej, org. v Ribnici in Kunst Leopold, org. v Polzeli, odbornika; Škrabar Jak. organist v Grižah, Treven Fr., org. v Ptuj in Rojnik Vinko org. v Braslovčah, namestniki; Hladnik Ign., kapit. org. v Rudolfovem, pevovodja; Cvenk Dav. org. v Gornjem gradu in Zalokar Fel, org. v Škocijanu pri Turjaku, nadzornika.

Vabilo k naročbi.

„Cerkveni Glasbenik“ konča s tem listom svoj triindvajseti letnik. Preden vabimo k novi naročbi, zahvalimo se toplem vsem čč. dopisovalcem in naročnikom za njihovo pomoč. V zavesti sicer, da smo storili, kar nam je bilo z danimi nam sredstvi mogoče, vendar priznamo, da bi bil list lahko boljši, ako bi se zanj bolj zanimali merodajni krogi ter ga bolj podpirali s peresom in naročbo. Vabimo toraj uljudno in prosimo nujno vse dosedajne dopisovalce in naročnike, da nam ostanejo zvesti in da pridobivajo za „Cerkveni Glasbenik“ one, kateri še niso naši, a so že po svojem stanu poklicani pospeševati pravo cerkveno glasbo, za katero se naš list trudi že 23 let. Da se ne trudi zaman, vé lahko vsakdo, ki se spominja 25 let nazaj. Toraj še enkrat: Pišite in naročajte! — Naročnina za celo leto znaša 4 K, za ude „Cecilijinega društva“ in cerkve ljubljanske škofije 3 K. — Pošilja naj se po priloženi poštni nakaznici

uredništvu in upravištvu

Komenskega ulice št. 12, v Ljubljani.

b) Priloge.

1. Litanije v čast presv. Srcu Jezusovemu, zl. Ant. Foerster.
2. Tantum ergo, zl. Ant. Foerster.
3. Missa „Veni sponsa Christi“. Comp. D. Fajgelj.
4. Mašna po povzdigovanji, zl. Fr. S. Spindler.
5. Offertorium in Litanii majoribus et in feriis Rogationum, zl. Fr. S. Spindler.
6. Oče večni v visokosti, zl. Karol Bervar.
7. Oznanenje Marijino, zl. Alojzij Mihelčič.
8. Tantum ergo, zl. Fr. Kimovec.
9. „ „ „ „ zl. Fr. Kimovec.
10. O salutaris hostia, zl. A. Premrl.
11. Bone Pastor, zl. D. Fajgelj.
12. Laudes eucharisticae: O salutaris hostia, comp. Mgr. Franciscus Walezynski.
13. „ „ „ „ „ „ „ „
14. „ „ „ „ „ „ „ „
15. „ „ „ „ „ „ „ „
16. „ „ „ „ „ „ „ „
17. „ „ „ „ „ „ „ „
18. „ „ „ „ „ „ „ „
19. „ „ „ „ „ „ „ „
20. O salutaris hostia, zl. Fr. Kimovec.
21. „ „ „ „ „ „ „ „
22. Ave Maria, zl. Fr. Bernik.
23. Novomašniku, zl. K. Bervar.
24. Sladko ime Marije, zl. Janez Laharnar.
25. Tantum ergo, zl. Janez Laharnar.
26. Asperges, zl. Stanko Premrl.
27. Vidi aquam, zl. Stanko Premrl.
28. Ave Maria, zl. D. Fajgelj.
29. Asperges me, zl. D. Fajgelj.

